

Éghajlatvédelmi kerettörvény

tervezet

2010. évi ... törvény

az éghajlat védelméről

Preambulum

Az Országgyűlés

az éghajlatvédelmi kerettörvény előkészítéséről szóló 60/2009. (VI. 24.) OGY határozatnak megfelelően;

összhangban a 2009-2014 közötti időszakra szóló Nemzeti Környezetvédelmi Programról szóló 96/2009. (XII. 9.) OGY határozatban foglalt célkitűzésekkel és a Magyarország fenntarthatósági helyzetéről és az abból adódó feladatokról szóló 102/2009. (XII. 18.) OGY határozattal;

összhangban a Nemzeti Éghajlat-változási Stratégiáról szóló 29/2008. (III. 20.) OGY határozattal;

illeszkedve az ENSZ Éghajlat-változási Keretegyezményének célkitűzéséhez és az Európai Unió éghajlatvédelemre irányuló programjához és jogalkotási intézkedéseire;

hivatkozva a Nemzeti Fenntartható Fejlődés Tanács 2009. január 16-i keltezésű „Az energia- és klímapolitika aktuális kérdéseiről” címet viselő állásfoglalására és a Magyar Tudományos Akadémia Elnökségének, illetve Környezettudományi Elnöki Bizottságának klímaváltozással összefüggő állásfoglalására;

tekintettel a globális éghajlatváltozásra és a tényre, hogy annak hatásai a természetes rendszerek és a társadalom egészének létfeltételeit érinti, és ezáltal megszünteti a jelen és jövő társadalmi szükségleteinek kielégíthetőségét;

figyelemmel a nemzetközi tudományos szervezetek (Éghajlat-változási Kormányközi Testület, Világ Tudományos Akadémia, InterAcademy Panel) jelentéseire, amelyek értelmében az éghajlatot alakító folyamatokban az emberi tevékenység is mind jelentősebb szerepet játszik;

továbbá számításba véve, hogy hazánk is jelentős mértékben kitett a környezeti feltételekben végbemenő változásoknak, és ezért Magyarország számára az éghajlat megváltozása növekvő kockázatokat és alkalmazkodási kihívást jelenthet;

tekintettel arra, hogy az üvegházhatású gázok emberi eredetű kibocsátása elsősorban a fosszilis tüzelőanyagok felhasználásához kötődik és Magyarország függősége a fokozatosan kimerülő, kínálatában csökkenő fosszilis tüzelőanyagok behozatalától jelentős politikai, gazdasági és környezeti problémákat eredményez;

tekintettel arra, hogy az éghajlatváltozás alapvető okai közé tartozik az ökológiai rendszerek degradációja;

figyelemmel arra, hogy a gazdasági válság megfelelő kezelése és a fenntartható fejlődés is szükségessé teszi a környezetvédelmi és gazdaságélénkítési intézkedések összekapcsolását, összhangjuk mielőbbi megteremtését;

figyelemmel a fenntarthatóságra és a jövő nemzedékekkel szemben fennálló felelősségünkkel összefüggő célkitűzésekre;

az Alkotmánnyal összhangban a következő törvény alkotja:

Általános rendelkezések

A törvény célja

1. § (1) E törvény célja, hogy a termelési, fogyasztási és életviteli szerkezet, a települési szerkezet, az épített környezet és a területhasználat célirányos módosításával, a környezettudatos szemlélet, mindenekelőtt a takarékos energia- és anyagfelhasználás előmozdításával, továbbá az éghajlatváltozáshoz való társadalmi alkalmazkodás feltételeinek megfelelő kialakításával hozzájáruljon az éghajlatváltozás lassításához, hatásainak mérsékléséhez és a változásokhoz való alkalmazkodáshoz.

(2) E törvény célul tűzi ki, hogy

- a) a hazai adottságok, a nemzetközi és az európai közösségi együttműködésből adódó feltételek és lehetőségek figyelembevételével átfogó megoldást adjon az éghajlatváltozással összefüggő ökológiai, társadalmi, politikai és gazdasági problémákra és azok okainak, hajtóerőinek kellő hatékonyságú mérséklésére, amely a fenntarthatóság keretei között biztosítja a magyar társadalom szükségleteinek kielégítését;
- b) összhangban a globális éghajlatváltozásért viselt arányos felelősségünkkel és az ezzel kapcsolatos nemzetközi együttműködés alapjául szolgáló ENSZ Éghajlat-változási Keretegyezmény célkitűzésével meghatározza az üvegházhatású gázok kibocsátásának 2050-ig történő csökkentésének magyarországi célértékeit a veszélyes mértékű globális éghajlatváltozás elkerüléséhez szükséges kibocsátás-csökkentési feltételek figyelembevételével;
- c) megalapozza egy olyan szabályozási rendszer bevezetését, amely az ökológiai rendszerek tűrőképességének, a gazdasági, tudományos és technikai feltételeknek, a hazai társadalom valós szükségleteinek és az energiaellátás biztonsága szempontjainak figyelembevételével, továbbá a b) pontban foglaltakkal összhangban ütemezetten mérsékli a hazai összes fosszilis energiaforrás felhasználását;
- d) meghatározza az éghajlatváltozás hatásaihoz való alkalmazkodás hazai feladatait, ezek megvalósításának lehetőségeit és eszközeit, hogy a társadalom és gazdasági élet minden szereplője a megfelelő tudás és eszközök birtokában – a szükséges intézkedések megtételével – legyen felkészülve az éghajlatváltozás káros hatásai elleni hatékony védekezésre;
- e) a várható változásokhoz való jobb alkalmazkodás érdekében meghatározza a hazai ökoszisztémák alkalmazkodóképessége javításának lehetőségeit és az azzal kapcsolatos feladatokat, továbbá megteremtse Magyarország természetes növénytakarójának szükséges mértékű rekonstrukciójának kereteit;
- f) keretet adjon a megújuló energiaforrások fenntartható módon történő felhasználásának bővítéséhez, illetve az energiatakarékosság és energiahatékonyság javítását szolgáló hatékonyabb szabályozás kialakításához;
- g) elősegítse Magyarország számára egy alacsony üvegházhatású gázkibocsátással járó fejlődési pályára való áttérést;
- h) hozzájáruljon a társadalmi igazságossághoz, az éghajlatváltozással kapcsolatos terhek kiegyenlítettbb társadalmi viseléséhez, a gazdaság élénkítéséhez és a foglalkoztatás növeléséhez, hatékony közgazdasági ösztönzőket és megfelelő pénzügyi forrásokat teremtve a szerkezetváltozáshoz szükséges lakossági, közösségi és gazdasági energiahatékonysági és megújuló energia beruházásokhoz;
- i) meghatározza az éghajlatváltozáshoz kapcsolódó társadalmi tudatosság erősítésével kapcsolatos feladatokat;
- j) ösztönözze és támogassa az éghajlatváltozással összefüggő kutatás-fejlesztést.

A törvény hatálya

2. § (1) A törvény hatálya az üvegházhatású gázok légköri kibocsátását eredményező tevékenységekre és folyamatokra, az üvegházhatású gázok légkörből történő eltávolítására, az éghajlat-változáshoz való alkalmazkodásra, az ezekhez kapcsolódó társadalmi tevékenységekre és folyamatokra, különösen a társadalmi tudatosság növelésére, az oktatásra, képzésre és a kutatás-fejlesztésre, valamint mindezek finanszírozására terjed ki.

(2) A törvény hatálya az (1) bekezdésben hivatkozottakkal összefüggő tevékenységeket végző természetes személyekre, jogi személyekre, jogi személyiség nélküli szervezetekre terjed ki.

(3) A törvény hatálya a Magyarország területén végzett tevékenységek által kibocsátott vagy eltávolított üvegházhatású gázokra terjed ki.

A törvény alapelvei

3. § Az éghajlat védelme érdekében az alábbi alapelveket kell érvényesíteni:

- a) fenntartható fejlődés: A jelenben élő nemzedékek nem korlátozhatják a jövő nemzedékek szükségleteinek kielégítését. Ennek érdekében a környezet megújuló-képességének figyelembe vételével takarékosan és hatékonyan kell kielégíteni a jelen szükségleteit.
- b) rendszerszemlélet: A környezet, így az éghajlatváltozás, a társadalom és a fejlődés kérdései összefüggenek, ezért ezek nem kívánatos változásait, változtatásait egy közös rendszerben kell kezelni. Ennek érdekében a környezeti – éghajlatvédelmi – szempontokat integrálni kell a döntéshozásba, ezért egymást erősítő stratégiákra, tervekre, programokra van szükség.
- c) környezeti átterhelések kiküszöbölése: A különböző, még javító szándékú intézkedések esetén is meg kell győződni arról, hogy az intézkedések ne jelentsenek átterheléseket a különböző környezeti rendszerek között.
- d) társadalmi igazságosság: Sem az egyéni, sem a csoportérdekek ne kapjanak indokolatlan elsőbbséget más egyének vagy csoportok érdekeinek vagy a társadalmi érdekek hátrányára. A másoknak okozott környezeti és társadalmi terheket az okozónak kell viselnie és gondoskodnia kell azok csökkentéséről, megszüntetéséről.
- e) az erőforrásokhoz való egyenlő hozzáférés elve: Mindenkinek azonos esélyt kell biztosítani a közjavakhoz, a környezeti erőforrásokhoz és a közösség által biztosított szolgáltatásokhoz való hozzáférésben.
- f) az élethez nélkülözhetetlen szükségletek kielégítése: Biztosítani kell az élethez nélkülözhetetlen szükségletek kielégítését minden Magyarországon élő ember számára.
- g) szubszidiaritás: A döntéseket azon a szinten (lehetőség szerint az érintettek szintjén) kell meghozni és végrehajtani, ahol az ahhoz szükséges információk teljes körűen rendelkezésre állnak.
- h) társadalmi részvétel: Az érintettek számára biztosítani kell az információkhoz való hozzájutás és a döntéshozásban való részvétel lehetőségét.
- i) felelősségvállalás: Erősíteni kell a környezettel és társadalommal szemben viselt döntéshozói, közösségi, vállalati és személyes felelősséget.
- j) elővigyázatosság és megelőzés: A teljes tudományos bizonyosság hiánya nem használható fel indokként a környezetkárosodást vagy az emberi egészség veszélyeztetését megakadályozó, hatékony intézkedések elhalasztására. A lehetséges veszély mértékét figyelembe véve meg kell előzni a negatív hatások bekövetkeztét.
- k) az erőforrások valós értékének számbavétele: Az áraknak tükrözniük kell a fogyasztással és termeléssel kapcsolatos tevékenységek, illetve hatásaik valós költségeit a társadalom számára, beleértve a természeti erőforrások használatának költségeit.
- l) kiszámítható, átlátható, összehangolt szabályozás: Időben tartós, kiszámítható, érthető és végrehajtható szabályozásra van szükség, amelynek rendszerében a különböző elvárások

erősítik egymást. A szabályozás pozitívan hasson a társadalom értékeire, erkölcsére, szemléletére, viselkedésére.

- m) decentralizáció, regionalizmus: A klímaváltozáshoz kapcsolódó intézkedések tervezése és megvalósítása az érintett térségek eltérő adottságainak és sérülékenységének figyelembevételével kerüljön meghatározásra és végrehajtásra.
- n) integráció: A környezet megóvása minden ágazati és területi politika szerves részét kell, hogy alkossa. Ennek megfelelően, az éghajlatváltozás szempontjait be kell építeni valamennyi hazai kormányzati stratégiába, tervbe és programba, amelyek tevékenységei a klímaváltozással – közvetlenül vagy közvetve – összefüggésben állnak.

II. fejezet

Az éghajlat változását okozó tényezők csökkentése

Az üvegházhatású gázok kibocsátásának 2050-ig történő csökkentése

4. § (1) Az üvegházhatású gázok magyarországi kibocsátását csökkenteni kell az ENSZ Éghajlat-változási Keretegyezmény szabályainak és az Éghajlat-változási Kormányközi Testület módszertanának alkalmazásával az 1990-es bázisév nyelők nélkül számított összkibocsátásának (99,16585 millió széndioxid egyenérték tonna) és a 2005-ös bázisév nyelők nélkül számított összkibocsátásának (80,38223 millió széndioxid egyenérték tonna) figyelembe vételével.

(2) A csökkentés eredményeként a Magyar Köztársaság által elszámolt éves üvegházhatású gáz kibocsátás nem haladhatja meg az alábbi értékeket az adott években:

- a) 2020-ra 60 millió széndioxid egyenérték tonna (az 1990-es bázisév kibocsátásához képest 40%-os csökkenés, a 2005-ös bázisév kibocsátásához képest 25,5%-os csökkenés);
- b) 2050-re 20 millió széndioxid egyenérték tonna (az 1990-es bázisév kibocsátásához képest 80%-os csökkenés, a 2005-ös bázisév kibocsátásához képest 75%-os csökkenés).

(3) Amennyiben a nemzetközi vagy európai közösségi éghajlatvédelmi folyamatokban a Magyarország által vállalt vagy az országra előírt csökkentési mérték a fentieknél szigorúbb, úgy a nemzetközi vagy európai közösségi vállalásokat vagy kötelezettségeket kell érvényesíteni.

(4) A (2) bekezdésben hivatkozott célok teljesítésének az érintett ágazatonkénti és üvegházhatású gázonkénti bontású számszerű megosztását külön jogszabály szabályozza.

A fosszilis energiaforrás-felhasználás csökkentése

5. § (1) A 4. § (2) bekezdésben hivatkozott célok elérése érdekében a 26. § (1) bekezdésében hivatkozott és a 2020-ig terjedő időszakra vonatkozó útiterv előkészítésénél a fosszilis energiaforrás-felhasználás csökkentése körében elsősorban az alábbi szempontokat kell figyelembe venni:

- a) hazánk nagymértékű külpiaci függését a fosszilis, primer energiahordozók tekintetében, ami bizonytalanná teheti az energiaellátást;
- b) a fosszilis energiaforrások jövőben várható kimerülését és annak várható ütemét;
- c) a kimerülés és a keresletváltozás miatt bekövetkező áremelkedés lehetőségét;
- d) a termelés és fogyasztás jelenlegi szerkezetének átalakítási szükségességét és lehetőségeit;
- e) a jelenlegi szerkezetben rejlő energiatakarékossági és hatékonyságjavítási lehetőségeket;
- f) az ország számára rendelkezésre álló megújuló energiaforrások elméleti és technikai potenciálját, a megújuló és nem kimeríthető energiaforrásokkal való helyettesítés lehetőségét;
- g) a foglalkoztatási lehetőségek bővítését és a területi kohézió biztosítását;
- h) az éghajlatvédelem témakörében korábban végzett kutatások eredményeit.

(2) Az (1) bekezdésben hivatkozott célok teljesítésének az érintett ágazatonkénti bontású számszerű megosztását külön jogszabály szabályozza

Az éghajlatváltozás társadalmi okainak kezelése

6. § (1) Átfogó, integrált szabályozó- és érdekeltségi rendszert kell létrehozni annak érdekében, hogy a környezetet jelentősen terhelő, az éghajlatváltozáshoz hozzájáruló társadalmi hajtóerők mérséklődjenek, és a mérséklődés üteme összhangban legyen az üvegházhatású gázok kibocsátás-csökkentésére vonatkozó, illetve a fosszilis energiaforrás-

csökkentési célokkal. Az integrált szabályozórendszer a termelés, fogyasztás és életvitel szerkezetének olyan irányú átalakítását segíti elő, amely megfelel a hivatkozott céloknak.

(2) Az integrált szabályozórendszer megalkotásakor az alábbi szempontokat kell figyelembe venni:

- a) Az eszközrendszer hatása terjedjen ki minden fosszilis energia-felhasználóra, különös figyelemmel a jelentős mennyiségű fosszilis energiaforrást felhasználó és jelentős üvegházhatású gázkibocsátással jellemzett ágazatokra;
- b) A csökkentést az igazságos és méltányos teherviselés szellemében kell végrehajtani, és a fogyasztáscsökkentési célokat ennek megfelelően szétosztani;
- c) Az egyes ágazatok számára, összhangban a fosszilis energiafelhasználás csökkentésének célkitűzéseivel, kötelező és ütemezett csökkentési célokat kell meghatározni;
- d) Az eszközrendszer járuljon hozzá a természeti erőforrások valós értékének megfelelő árazásához, ahhoz, hogy a társadalom reális értéken, a külső költségeket is figyelembe véve kezelje a fosszilis energiaforrásokat, és szembesüljön azzal, hogy azok készletei végesek;
- e) A csökkentési célokat az optimálisan lehetséges leghosszabb távra és a térségi fejlettségi különbségek figyelembe vételével oly módon kell meghatározni, hogy az élethez szükséges szükségletek kielégítésére irányuló társadalmi célok ne sérüljenek;
- f) A csökkentési célok teljesíthetősége érdekében – hasonlóan az EU kibocsátási egység kereskedelmi rendszeréhez – a fosszilis energiafelhasználási egységek kereskedelmi rendszerére és annak intézményeire javaslatot kell tenni;
- g) Ösztönözni kell az energiatakarékosságot, az energiahatékonyság javítását, és pozitívan ösztönözni a megtakarításra hajlandó fogyasztókat;
- h) Segítse elő az eszközrendszer a közlekedési és szállítási igények csökkenését, különösen kiegyenlített területfejlesztéssel, a helyi kereskedelem és munkahelyteremtés előmozdításával;
- i) A szabályozás járuljon hozzá, hogy a megújuló energiaforrások felhasználásának részaránya a nemzetközi megállapodásokban előírt mértékben növekedjen.

(3) Az (1)-(2) bekezdésben hivatkozott integrált szabályozórendszert – beleértve a szükséges pénzügyi támogatási eszközöket is – külön jogszabály szabályozza.

III. fejezet

Az éghajlat változásához való alkalmazkodás

Az éghajlatváltozás hatásaihoz való egyéni és társadalmi alkalmazkodás feladat- és eszközszerkezete

7. § (1) Az állam feladata, hogy az éghajlatváltozás által megváltozó természeti és emberi életfeltételekhez való alkalmazkodást megtervezze, koordinálja, szervezze és végrehajtsa, továbbá biztosítsa hozzá a szükséges emberi és anyagi erőforrásokat.

(2) Az alkalmazkodás körében az alábbi intézkedéseket kell végrehajtani az alábbi sorrendben:

- a) az éghajlatváltozást kísérő hátrányos jelenségek megelőzésére való törekvés;
- b) az elkerülhetetlen jelenségekkel szembeni védekezés;
- c) a bekövetkező károk megelőző jellegű enyhítése;
- d) a bekövetkezett károk mentesítése, valamint helyreállítás.

(3) Az állam a (2) bekezdésben hivatkozott feladatokat az állami intézményrendszeren keresztül, különösen a környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi, a katasztrófavédelmi, az egészségügyi és a területfejlesztési intézmények közreműködésével látja el.

(4) A 26. § (1) bekezdésében hivatkozott útiterv alkalmazkodásra vonatkozó részének, mely tartalmazza az egyes ágazatokra vonatkozó részletes szabályokat, az előkészítése során az alábbi szempontokat kell figyelembe venni:

- a) több, lehetséges éghajlati forgatókönyvet, a legvalószínűbb mellett a szélsőséges éghajlati forgatókönyveket is;
- b) a hatásviselők (ember, természetes élőhelyek és fajok, agrár-ökoszisztémák, emberi létesítmények, kritikus infrastruktúrák) sérülékenységének jelenlegi mértékét, és a várható hatásoknak, kockázatoknak megfelelő felkészülés cselekvési szükségességét;
- c) az adaptációhoz szükséges intézkedések lehetséges legnagyobb összhangját a kibocsátás és energiafelhasználás-csökkentési célokkal, az átláthatóság lehetséges legnagyobb mértékű kiküszöbölése érdekében;
- d) a lakosság egészségi állapotának javítási szükségességét a jobb alkalmazkodóképesség érdekében, a prevenció programok megerősítése és előtérbe helyezése révén;
- e) a lakosság egészségtudatának fejlesztési, és az ezzel együtt járó tájékoztatási, egészségnevelő intézkedések szükségességét;
- f) az éghajlatváltozás következtében megjelenő fertőzések és megbetegedések nagyobb kockázatát, azok előrejelzésének és megelőzésének szükségességét;
- g) a hirtelen hőmérséklet-változás, a tartós hőhullámok és a káros ultraibolya sugárzás által okozott megnövekvő terhelések következtében fellépő kockázatok kiküszöbölését, illetve a kockázatok kezelését, mind a munkát végzők, mind az idősek, gyermekek és csökkent teherbíró képességűek tekintetében;
- h) a különböző élethelyzetben élő társadalmi rétegek és az egyes emberek (szegények, hajléktalanok, idősek, betegek, terhes nők, stb.) helyzetükből fakadó adaptációs képességét;
- i) a víz takarékos és hatékony felhasználását minden felhasználói szektor esetében, a vízbázisok igénybevételének csökkentése, továbbá az ivóvízbázisok minőségi és mennyiségi paramétereinek megőrzése, javítása érdekében;
- j) a vízfelhasználás kiváltásának szükségességét (pl. hűtési, öblítési eljárásoknál);
- k) az éghajlati szélsőségeknek megfelelően kialakításra kerülő többfunkciós víz- és tájgazdálkodás szükségességét, amely az árvizes és az aszályos időszakokat, a vízelvezetés és víz visszatartás feladatait a tájgazdálkodással, a természetes élőhelyek megőrzésével és a vízbázisok, vízkészletek védelmével összehangoltan képes kezelni;
- l) az EU Árvízi Irányelvében előírt árvízi kockázati térképeket és kockázatkezelési terveket;

- m) az EU Víz Keretirányelvének végrehajtására kidolgozott vízgyűjtő-gazdálkodási terveket, és azok összehangolásának szükségességét az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás feladataival;
- n) az agrárgazdaságban a terület- és erőforrás kímélő (üzemanyag- és víztakarékos, talajkímélő) eljárásokra való átállás szükségességét;
- o) a változó éghajlati feltételeknek megfelelő hagyományos tájfajták megőrzésének és a nemesítésnek az ösztönzését a fajtaválaszték bővítése, a várhatóan fellépő kártevőkkel szemben kialakítandó ellenálló-képesség érdekében;
- p) az állattartás és tenyésztéstechnológia fejlesztésének szükségességét, összehangoltan az időjárás szélsőségei miatt várhatóan megsokasodó állatjóléti feladatokkal;
- q) a mezőgazdaságban az éghajlatváltozás miatt bekövetkező többletkockázatok megelőzésének és kezelésének szükségességét;
- r) a vízerózió, árvizek, szárazodás, vízszintváltozások miatt az épített struktúrákban bekövetkező károk megelőzésének szükségességét;
- s) a kritikus infrastruktúrák (vízi, árvízi létesítmények, elektromos távvezetékek, csővezetékek, vasúti szállítási infrastruktúrák) tervezésének, létesítésének és üzemeltetésének éghajlati szempontjait;
- t) az építési előírások, szabványok, település- és területfejlesztési tervek módosításának szükségességét az éghajlati szélsőségekkel szembeni nagyobb védelem, a kitétségnek való nagyobb ellenálló-képesség és tartósság érdekében, összehangoltan a kibocsátás- és energiafelhasználás-csökkentési célokkal;
- u) a műszaki kármentesítés biztosításának szükségességét helyi és országos szinten, önkéntes és hivatásos egységek képzésével és fenntartásával.

Az éghajlatváltozás hatásaihoz való alkalmazkodás ökológiai feltételeinek javítása

8. § (1) Magyarországon a felszín borító természetes vegetáció nagymértékű átalakítása és folyamatos zavarása miatt csökkent ökológiai kapacitásokat fokozatosan helyre kell állítani annak érdekében, hogy növekedjenek az ökoszisztémák által nyújtott szolgáltatások (pl. a szénmegkötés és -raktározás, a helyi klíma kiegyensúlyozása, a vízháztartás, a fajok sokfélesége, stb.), továbbá javuljon a környezeti rendszerek alkalmazkodóképessége a változó éghajlati feltételekhez.

(2) Tilos a természetes megtartású területek építési és más olyan célú felhasználása, amely az ökoszisztéma szolgáltatások csökkentéséhez vezetne. Az ország zöldfelületeinek teljes területe nem csökkenthető, ennek érdekében az egyes zöldfelületek igénybe vételének feltétele azonos biológiai aktivitásértékű zöldterület létesítése.

(3) A 26. § (1) bekezdésében hivatkozott útiterv alkalmazkodásra vonatkozó részének előkészítése során az alábbi szempontokat is figyelembe kell venni:

- a) a zöldfelületek felhasználásától való tartózkodást ösztönző díjak megállapítását;
- b) az elkerülhetetlen zöldfelület-felhasználás arányos kompenzálását.

(4) A 26. § (1) bekezdésében hivatkozott útiterv részeként a természetes felszínborítottság részleges rehabilitációja érdekében ki kell dolgozni az ország felszínborítottság javítására vonatkozó, 2020-ig terjedő rehabilitációs és rekonstrukciós tervét. Ennek előkészítése során az alábbiakat kell figyelembe venni:

- a) a védett területek rendszerét, a Natura 2000 hálózatot, az ökológiai hálózatot és az Érzékeny Természeti Területek rendszerét;
- b) az ország agro-ökológiai potenciálját és a rehabilitációba az alacsony természetesi potenciállal bíró területek bevonásának indokoltságát;
- c) az ország jelenlegi élőhelyi mozaikosságát és a potenciális ökológiai állapotot;
- d) az ország ökológiai hálózatának javítási szükségességét, a fajok vándorlásának elősegítése érdekében;
- e) az ország ökológiai hálózatának illeszkedését a szomszédos országok hasonló

hálózataihoz;

- f) a vizes élőhelyek megőrzésének, területük növelésének és fejlesztésének fontosságát az éghajlatváltozással összefüggésben;
- g) az éghajlattól független külső és belső károsító hatások (zavarás, szennyezés, fragmentáció) mainál hatékonyabb kiküszöbölésének fontosságát;
- h) az élőhelyek természetes változásának dinamikáját;
- i) az erdőállományok (talaj-, víz-, diverzitás-)védelmi funkcióinak szélesebb körű társadalmi elismertségét;
- j) az erdőterületek kiterjedésének növelési és a természetes faji és korosztályi összetétel javításának szükségességét.

IV. fejezet

Az éghajlatvédelem pénzügyi és gazdasági eszközei

9. § (1) Az éghajlatvédelemnek a jelen törvényben megfogalmazott feladatainak finanszírozására a kibocsátás-csökkentés (a fosszilis energiaforrások felhasználásának csökkentése, úgy mint a takarékoság, a hatékonyságnövelés és a helyettesíthetőség), az alkalmazkodás és a kutatás-fejlesztés állami támogatását biztosító, az államháztartásról szóló 1992. évi XXXVIII. törvény szerinti elkülönített állami pénzalapként ún. visszatérülő Nemzeti Éghajlatvédelmi Alapot (a továbbiakban: Alap) kell létrehozni.

(2) Az Alap rendeltetése az, hogy kiszámítható és biztos forrást jelentsen az éghajlatvédelem hazai feladatainak támogatására, és tegye lehetővé a magyarországi éghajlatvédelem céljainak minél eredményesebb megvalósítását. Ennek érdekében az Alap elsősorban kamatmentes támogatást nyújt az energiatakarékosággal, az energiahatékonyság javításával és az alternatív energiaforrások felkutatásával, fejlesztésével és felhasználásával kapcsolatos tevékenységekhez, biztosítja a szociálisan leginkább rászorulóknak számára a takarékosághoz szükséges anyagi forrásokhoz való hozzáférést, továbbá hozzájárul egy új gazdasági szerkezet kialakításához és a gazdaság élénkítésén keresztül a foglalkoztatás lehetőségeinek jelentős bővítéséhez.

(3) Az Alapról külön törvény rendelkezik.

10. § (1) Felül kell vizsgálni, hogy melyek azok a központi költségvetésből, elkülönülő állami alapokból vagy európai közösségi forrásból származó támogatások, melyek közvetlenül vagy közvetve hozzájárulnak a természeti erőforrások fogyasztásának ösztönzéséhez, ezen belül különösen a fosszilis energiaforrások felhasználásához.

(2) Az (1) bekezdésben hivatkozott és az éghajlatvédelem céljaival ellentétes támogatásokat (a továbbiakban: káros támogatások) fokozatosan meg kell szüntetni.

11. § Biztosítani kell, hogy a meglévő és elkülönített állami pénzalapként működő alapok magukba foglalják a 17. §-ban foglalt és az éghajlatváltozással összefüggő kutatás-fejlesztési tevékenységek finanszírozását. Az így biztosított források összege a mindenkorin kutatás-fejlesztési kiadások legalább 10%-át el kell, hogy érje.

12. § Biztosítani kell, hogy a közbeszerzéseknél előnyt élvezzenek azok az ajánlatok, amelyek éghajlatvédelmi szempontból kedvezőbb tulajdonságokkal rendelkeznek, mint más ajánlatok. Az így kialakított értékelési szempontok tegyenek eleget a fenntarthatósági kritériumoknak, és az energiahatékonyság, a klímabarát megoldások legyenek köztük az elsődleges kiválasztási szempontok.

13. § Át kell alakítani az európai közösségi forrásokból származó támogatások odaítélését meghatározó és az operatív programok akcióterveinek végrehajtásával kapcsolatos pályázatok feltételeit az éghajlatváltozás megelőzésének és az éghajlatváltozáshoz történő alkalmazkodásnak a támogatása érdekében.

Társadalmi tudatosság

14. § (1) A társadalom környezeti tudatosságának, ezen belül az éghajlatváltozással összefüggő társadalmi tudatosság javítása érdekében a 26. § (1) bekezdésében hivatkozott úttervben meghatározott keretek között országos programot kell indítani, melynek célja a kibocsátás-csökkentés és az alkalmazkodás ismertetése, a lakossági magatartásformák alakítása és a jelen törvényben foglalt célok elérésének a tudatosság növelésével való előmozdítása.

(2) A 6. §-ban hivatkozott integrált szabályozó rendszer segítségével országos energiatakarékossági mozgalmat kell indítani, az erkölcsi és anyagi érdekeltségen keresztül ösztönözni kell mind a lakosságot, mind az intézményi energia-felhasználókat a megtakarítás, a helyes fogyasztói magatartás irányába.

(3) A társadalom környezeti tudatosságának javítása érdekében gondoskodni kell arról, hogy a lakosság számára közérthető módon nyomon követhető legyen az üvegházhatású gázok lakossági forrásból származó egyéni kibocsátásának alakulása (karbon kalkulátor). Ennek kialakításakor figyelemmel kell lenni a (2) bekezdésben hivatkozott integrált szabályozó rendszerhez kapcsolt erkölcsi és anyagi ösztönző rendszer kialakítására és bevezetésére a háztartások, intézmények számára.

(4) A lakosságot folyamatosan tájékoztatni kell az éghajlatváltozáshoz való egészségügyi alkalmazkodás követelményeiről, ezáltal fejlesztve a lakosság egészségtudatát és eleget téve az egészségnevelő intézkedések szükségességének.

(5) A társadalmi tudatosság erősítése során a kormányzati szervezeteknek együtt kell működniük a társadalom összes szereplőjével, különösen a civil szervezetekkel, az egyházakkal, a fejlesztési társulásokkal, az önkormányzatokkal, a tudományos intézményekkel és a vállalati szférával, és támogatni kell a tudatosság erősítésére tett erőfeszítéseiket.

Oktatás és képzés

15. § (1) Elő kell mozdítani az oktatás és képzés minden szintjén, beleértve a formális és nem formális oktatást és képzést is, az éghajlatvédelemmel kapcsolatos ismeretek oktatását.

(2) A felsőfokú oktatásban és képzésben minden hallgatónak részesülnie kell a fenntartható fejlődéssel és az éghajlatvédelemmel kapcsolatos ismeretek oktatásából.

(3) Országos szinten a 26. § (1) bekezdésében hivatkozott úttervben meghatározott keretek között programot kell kidolgozni az éghajlatváltozással kapcsolatos ismereteknek az iskolarendszerű oktatásban és a nem formális képzésben való elterjesztésére, különös tekintettel a változó klímához való alkalmazkodásra, megelőzésre, védekezésre, illetve a szakképzés erősítésére és a tanácsadó szakemberképzés javítására.

Részvétel a döntéshozatalban

16. § (1) A környezetvédelmi érdekek képviselőire létrehozott egyesületeket és más, politikai pártnak, érdekképviselőnek nem minősülő - a hatásterületen működő - társadalmi szervezeteket (a továbbiakban: szervezet) a működési területükön az ügyfél jogállása illeti meg az éghajlatváltozás szempontjából jelentőséggel bíró egyedi közigazgatási eljárásokban.

(2) A szervezet joga továbbá, hogy tagsága érdekeit képviselve közreműködjön a működési vagy tevékenységi területét érintő, éghajlat-változással vagy éghajlatvédelemmel összefüggő stratégiák, tervek vagy programok kidolgozásában.

Az éghajlatváltozáshoz kapcsolódó kutatás-fejlesztési feladatok

17. § (1) Ki kell dolgozni az éghajlatváltozás kezeléséhez szükséges kutatás-fejlesztési programot.

(2) A 26. § (1) bekezdésében hivatkozott útitervben meghatározott keretek között kidolgozandó program kialakításánál az alábbi szempontokat kell figyelembe venni:

- a) a fosszilis energiaforrások helyettesítésének szükségességét, az ehhez szükséges technikai potenciálok növelésének ösztönzését;
- b) az energiatakarékosság és az energiahatékonyság maximálásának szükségességét;
- c) a fenntartható erőforrás-használat követelményeit;
- d) az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és a védekezés ágazati és regionális feladatait, különös tekintettel az emberi egészségre, az ellátás biztonságára, a hidrológiai viszonyokra és vízgazdálkodásra, a mezőgazdaságra és az épített környezet adta feltételekre;
- e) a természetes alkalmazkodáshoz szükséges feltételeket, az ökológiai folyamatok és kapcsolatok jobb megértését;
- f) a természeti jelenségek és folyamatok, különösen az éghajlati és földtani viszonyok és a természeti környezet megfigyelésének és modellezésének szükségességét;
- g) az éghajlatváltozás közgazdasági, gazdasági, társadalmi, területi és természeti összefüggéseinek feltárására irányuló követelményeket;
- h) a társadalom tudatosságának, viselkedésének, hajlandóságának meghatározó szerepét a szükséges változtatások elérésében.

Tervezési, hatásvizsgálati és nyilvántartási tevékenység az éghajlat védelmében

Koherencia meglévő stratégiákkal

18. § (1) Biztosítani kell, hogy az éghajlatvédelmi szempontból jelentős országos szintű és az azok figyelembe vételével készített térségi fejlesztési és ágazati stratégiákat, terveket és programokat (a továbbiakban: programok) megfelelő módon összehangolják a jelen törvény által meghatározott éghajlatvédelmi célokkal.

(2) Az (1) bekezdésben foglaltak érvényesítése érdekében a meglévő programokat a 26. § (1) bekezdésében hivatkozott úttervben meghatározott keretek között felül kell vizsgálni és módosítani kell, az újonnan elfogadásra kerülő programokat pedig úgy kell megalkotni, hogy azok feleljenek meg a jelen törvényben meghatározott éghajlatvédelmi céloknak.

Tervezési eszközök

19. § Biztosítani kell, hogy az egyes tervek és programok környezeti vizsgálata során a jelen törvényben meghatározott, a fenntartható fejlődés követelményeivel összhangban álló éghajlatvédelmi célok érvényesítésre kerüljenek, ennek érdekében a környezeti vizsgálatba be kell vezetni az éghajlatvédelmi szempontú vizsgálati követelményeket, amelyek biztosítják a társadalmi és éghajlatvédelmi szempontok összehangolását.

20. § (1) A helyi önkormányzati szintnél magasabb szintű tervezésben, a térségi koncepciók, tervek, programok készítése, felülvizsgálata során biztosítani kell az éghajlatvédelmi szempontok figyelembe vételét. Ennek érdekében a területi tervezés különböző szintjein a területi tervekbe kell integrálni a nemzeti szintű éghajlatvédelmi célok érvényesítését elősegítő területi célkitűzéseket és intézkedési javaslatokat.

(2) A helyi szintek felkészítése és megerősítése, megfelelő kapacitások létesítése és a hatásos társadalmi együttműködés érdekében biztosítani kell, hogy az önkormányzatok tervezési folyamataik során figyelembe vegyék az éghajlatvédelmi szempontokat. Ennek érdekében a Kormány ösztönzi az önkormányzatokat és az önkormányzati társulásokat, hogy önálló települési környezetvédelmi programjuk részeként vagy önálló programként éghajlatvédelmi programokat készítsenek. A programok elkészítéséhez a Kormány módszertani útmutatót, szakmai segítséget és anyagi forrást nyújt az önkormányzatok számára az emisszió-kereskedelem bevételeiből.

Környezethasználatot megelőző vizsgálatok

21. § Biztosítani kell, hogy a környezetre várhatóan jelentős hatást gyakorló létesítmények és tevékenységek előzetes vizsgálata és környezeti hatásvizsgálata során a jelen törvényben meghatározott éghajlatvédelmi célok érvényesítésre kerüljenek, ennek érdekében az előzetes vizsgálatba és a környezeti hatásvizsgálatba be kell vezetni az éghajlatvédelmi szempontú vizsgálati követelményeket.

Nyilvántartások, információs rendszerek

22. § (1) Biztosítani kell, hogy az Országos Környezetvédelmi Információs Rendszer megfelelően tartalmazza

- a) az üvegházhatású gázok magyarországi kibocsátására vonatkozó adatokat;
- b) a fosszilis energiaforrások felhasználás-csökkentésének és helyettesítésének, és ezzel összefüggésben az üvegházhatású gázok kibocsátás csökkentésének nyilvántartását;

- c) az alkalmazkodási tevékenységek nyilvántartását.
- (2) A részletes szabályokat külön jogszabály szabályozza.

Intézményrendszer és végrehajtási rendszer az éghajlat védelmében

23. § (1) Az állami szervek, a helyi önkormányzatok, a természetes személyek és szervezetek, a gazdálkodást végző szervezetek és mindezek érdekvédelmi szervezetei, valamint más intézmények együttműködni kötelesek az éghajlat védelmében. Az együttműködési jog és kötelezettség kiterjed az éghajlatvédelmi feladatok megoldásának minden szakaszára.

(2) Az állami szervek, különösen az Országgyűlés, a Kormány, a minisztériumok és a központi államigazgatási szervek kötelesek előmozdítani a jelen törvény végrehajtását és ennek érdekében a hatáskörükbe tartozó ügyekben illetékességi területükön eljárni.

(3) A köztestületek kötelesek az állami és önkormányzati szerveket éghajlatvédelmi feladataik ellátásában támogatni és számukra a szükséges és a köztestületek feladatkörébe tartozó segítséget megadni.

24. § (1) A Kormány – a környezetügyért felelős miniszteren keresztül – nyomon követi jelen törvény végrehajtását.

(2) Jelen törvény végrehajtásának nyomon követésében a Nemzeti Fenntartható Fejlődés Tanács (a továbbiakban: Tanács) közreműködik. A Tanács maga alakítja ki e feladat ellátásához szükséges belső szervezeti felépítését.

(3) A Kormány a végrehajtás nyomon követésében való közreműködéshez szükséges információkat a Tanács rendelkezésére bocsátja.

(4) A Tanács az Országgyűlés számára évente beszámol a jelen törvény végrehajtásáról szerzett tapasztalatairól évi rendes beszámolójának részeként.

(5) Amennyiben a Tanács indokoltnak látja, különösen, ha a törvényben rögzített célok és tevékenységek nem vagy csak részben valósulnak meg, éves beszámolójában, illetve amennyiben ez sürgős intézkedést indokol, bármikor ajánlást készíthet.

(6) A Tanács közreműködik a 26. § (1) bekezdésében hivatkozott útiterv előkészítésében.

25. § Törekedni kell arra, hogy Magyarország külpolitikájában érvényesüljenek az alábbi célkitűzések:

- a) a nemzetközi megállapodásokban az üvegházhatású gázok kibocsátási célértékeit az igazságosság érdekében egy főre vonatkoztatva az egyes államok;
- b) az egyes államok intézkedéseinek környezeti átterheléseit a fosszilis energiaforrások nemzetközi szintű ütemezett csökkentésével küszöböljék ki, ami egyúttal garantálja az eredményes üvegházhatású gázkibocsátás csökkentést is;
- c) az integrált szabályozó logikát alkalmazzák más országokban is;
- d) az Európai Unió fejlesztési forrásainak felhasználása során elsőbbséget kapjanak az éghajlatvédelemmel összefüggő fejlesztési és alkalmazkodási feladatok, továbbá az éghajlatvédelem szempontjai európai közösségi léptékben integrálódjanak a döntéshozásba;
- e) az Európai Unió közös kutatási-fejlesztési alapot hozzon létre az éghajlatvédelemmel kapcsolatos feladatok támogatására.

Vegyes és záró rendelkezések

26. § (1) A Kormány e törvény rendelkezéseinek végrehajtására a kitűzött célokat és a felsorolt szempontokat figyelembe vevő, az egyes végrehajtási feladatokat, továbbá az azokhoz rendelt határidőket, felelősöket és forrásokat részletező cselekvési tervet (a továbbiakban: útiterv) készíti.

(2) Az útiterv tartalmazza különösen:

- a) a fosszilis energiaforrás-felhasználás csökkentése érdekében a 4. § (2) bekezdésben hivatkozott célok elérésére irányuló teendőket;
- b) az éghajlat változásához való alkalmazkodás körében teendő intézkedéseket;
- c) az ország felszínborítottság javítására vonatkozó rehabilitációs és rekonstrukciós tervét;
- d) a káros támogatások felülvizsgálatának ütemezési tervét;
- e) a közbeszerzési értékelési szempontok felülvizsgálatának ütemezési tervét;
- f) az operatív programok prioritásai felülvizsgálatának ütemezési tervét;
- g) a társadalom környezeti tudatosságának, ezen belül az éghajlatváltozással összefüggő társadalmi tudatosság javítására irányuló program tervét;
- h) az éghajlatváltozással kapcsolatos ismerteknek az iskolarendszerű oktatásban és a nem formális képzésben történő elterjesztésére irányuló program tervét;
- i) az éghajlatváltozás kezeléséhez szükséges kutatás-fejlesztési program tervét;
- j) a meglévő programok felülvizsgálatának és az új programok elfogadásának az éghajlatvédelmi szempontokat figyelembe vevő rendszerét.

(3) Az útitervet a Kormány a jelen törvény hatályba lépését követő egy éven belül terjeszti az Országgyűlés elé.

(4) Az útitervet az Országgyűlés határozattal hagyja jóvá.

(5) Az útitervet az eltelt időszak alatt bekövetkezett változások és egyéb, az éghajlatvédelemmel összefüggő fejlemények ismeretében legalább ötévente felül kell vizsgálni és módosítani kell.

Hatályba léptető rendelkezések

27. § E törvény 2010. július 1-én lép hatályba.

Felhatalmazó rendelkezések

28. § Felhatalmazást kap a Kormány, hogy rendeletben állapítsa meg

- a) e törvény végrehajtásához szükséges részletes szabályokat;
- b) a 4. § (2) bekezdésben hivatkozott célok teljesítésének az érintett ágazatonkénti és üvegházhatású gázonkénti bontású számszerű megosztásának részletes szabályait;
- c) az 5. § (1) bekezdésben hivatkozott célok teljesítésének az érintett ágazatonkénti bontású számszerű megosztásának részletes szabályait;
- d) a 6. § (1) bekezdésben hivatkozott átfogó, integrált szabályozó- és érdekeltségi rendszer részletes szabályait;
- e) a 10. § (2) bekezdésben hivatkozott káros támogatások felülvizsgálatának és megszüntetésének részletes szabályait;
- f) a 13. §-ban hivatkozott operatív programok átalakításának részletes szabályait;
- g) a 15. § (1)-(2) bekezdésben hivatkozott oktatás és képzés részletes szabályait.

29. § (1) Felhatalmazást kap a környezetügyért felelős miniszter, hogy rendeletben szabályozza

- a) a 8. § (3) bekezdésben hivatkozott, a zöldfelületek felhasználásától való tartózkodást ösztönző díjak megállapításának és az elkerülhetetlen zöldfelület-felhasználás arányos kompenzálásának részletes szabályait;
 - b) a 14. § (3) bekezdésben hivatkozott karbon kalkulátor részletes szabályait;
 - c) az Országos Környezetvédelmi Információs Rendszernek a 22. §-ban foglalt célok elérése érdekében szükséges átalakításának részletes szabályait.
- (2) Felhatalmazást kap az oktatásügyért felelős miniszter, hogy rendeletben szabályozza a 15. § (3) bekezdésben hivatkozott oktatási és képzési program részletes szabályait.

További jogalkotás

- 30. §** Az Országgyűlés felkéri a Kormányt, hogy a 26. § (1) bekezdésében hivatkozott útiterv előterjesztésével egy időben
- a) nyújtsa be az Országgyűlésnek a 9. § (1) bekezdésben hivatkozott elkülönített állami pénzalap létrehozásáról szóló törvényjavaslatot;
 - b) nyújtsa be az Országgyűlésnek a meglévő és elkülönített állami pénzalapként működő alapokra vonatkozó törvényeknek a 11. § értelmében szükséges módosításához szükséges törvényjavaslatokat;
 - c) nyújtsa be az Országgyűlésnek a közbeszerzésekről szóló 2003. évi CXXIX. törvénynek a 12. § értelmében szükséges módosításához szükséges törvényjavaslatot;
 - d) nyújtsa be az Országgyűlésnek a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvénynek és a felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvénynek a 15. § értelmében szükséges módosításához szükséges törvényjavaslatokat;
 - e) a 25. §-ban foglalt célkitűzésekkel összhangban módosítsa a Magyarország külkapcsolati stratégiájáról szóló 1012/2008. (III. 4.) Korm. határozatot.

Melléklet

Értelmező rendelkezések

E törvény alkalmazásában:

1. **Átterhelés:** A környezeti terhelés más földrajzi térben vagy környezeti közegben való megjelenése.
2. **Energiatakarékosság:** Egyéni vagy társadalmi szinten az összes felhasznált energiaforrás mennyiségének csökkentésére irányuló tevékenység.
3. **(Energetikai) hatásfok:** Valamely energiaátalakítási folyamatból hasznosítható módon kinyert és a folyamatba bevezetett (a folyamatban átalakított) energia hányadosa.
4. **Energiahatékonyság:** Az energiatermelés és -felhasználás során megvalósuló felhasználási hatásfok javulása, kisebb energiafelhasználással ugyanolyan vagy jobb eredmény elérése.
5. **Karbon kalkulátor:** Az üvegházhatású gázok egy fogyasztási egységből (fő, háztartás, üzem, település, stb.) származó kibocsátása alakulásának kiszámításához nyújtott számítási segédlet.
6. **Környezeti terhelések:** A különböző emberi tevékenységek, hajtóerők által megvalósuló energiafelhasználás, térfelhasználás és a környezetbe történő kibocsátások összessége, amelyek a környezetet terhelik és annak állapotmódosítása során nem kívánt környezeti hatásokat hoznak létre.
7. **Megújuló energiaforrások elméleti és technikai potenciálja:** Az elméleti potenciál a megújuló erőforrások által hordozott teljes belső energiamennyiséget jelenti, míg a technikai potenciál az adott technikai szinten kinyerhető belső energia mennyiségét.
8. **Rehabilitáció:** Adott ökológiai körülmények között a területre jellemző életközösség vázszerkezetének természetes újraépülése.
9. **Rekonstrukció:** Adott ökológiai körülmények között a területre jellemző életközösség vázszerkezetének emberi beavatkozással történő újraépítése.
10. **Teljes fosszilis energiafelhasználás csökkentése:** Az ország egészének fosszilis energiafelhasználás csökkentése, amely elsősorban energiatakarékossággal, hatékonyságnöveléssel és a megújuló energiaforrásokkal történő helyettesítéssel, vagy más módon valósul meg. A teljes fosszilis energiafelhasználás csökkentése nem jár feltétlenül a társadalom teljes energiafelhasználásának a csökkentésével.
11. **Természetes megtartású területek:** A természetes élőlénytársulások által dominált öfenntartó, önmegújító rendszerek.
12. **Éghajlatvédelmi visszatérülő alap:** Az éghajlatvédelemnek a jelen törvényben megfogalmazott feladatainak finanszírozására a kibocsátás-csökkentés, az alkalmazkodás és a kutatás-fejlesztés állami támogatását biztosító elkülönített állami pénzalap.
13. **Hajtóerők:** A környezetet érő terheléseket meghatározó, a környezeti problémákat okozó társadalmi és gazdasági viszonyok (ismeretek, szemlélet, szabályozás, termelés és fogyasztás szerkezete, stb.).
14. **Közjavak:** Olyan dolgok és szolgáltatások, amelyek a mindennapi élet és a termelés szokásos működéséhez elengedhetetlenül szükségesek. A szabad természeti javak (víz, levegő, stb.) korlátlanul és mindenki számára rendelkezésre állnak. A termelt közjavak termelési folyamat eredményei (út, közművek, stb.).
15. **Hatásviselők:** A környezet azon elemei (víz, talaj, ember, stb.), amelyek a környezeti terhelés miatt állapotváltozást szenvednek.
16. **Útiterv:** Jelen törvény rendelkezéseinek végrehajtására a kitűzött célokat és a felsorolt szempontokat figyelembe vevő, az egyes végrehajtási feladatokat, továbbá az azokhoz rendelt határidőket, felelősöket és forrásokat részletező cselekvési terv.